

§ 393

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Silja Borgarsdottir Sandelinin ym. valtuustoaloitteesta koskien lumen mereen kaatamista ja katujen talvikunnossapitoa

HEL 2019-002036 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Riittävän kapasiteetin varmistaminen katujen lumenpoistossa

Helsingin kaupunkiympäristön toimiala päivittää määräajoin talven varautumissuunnitelmaa, jossa esitetään ne toimenpiteet, joilla poikkeusoloihin vastataan. Tämä tarkoittaa käytännössä lisäresurssien hankkimista, väliaikaisten lumenvastaanottoalueiden järjestämistä sekä liikennejärjestelyjä.

Merkittävimällä yksittäisellä ja kantakaupungin lumenpoiston toimijalla, Helsingin kaupungin rakennuspalveluliikelaitos Staralla (jäljempänä Stara) on oman kalustonsa lisäksi käytettävissään useita kymmeniä kilpailutettuja koneurakoitsijoita, joiden resurssit otetaan käyttöön lumenpoistotyön tarpeen mukaan. Poikkeusolosuhteissa kaikki lähialueiden talvihoidon koneet ovat käytössä. Viime talven 2018–2019 poikkeusolosuhteissa niin Stara kuin yksityiset urakoitsijat pystyivät lisäämään konekalustoa reilusti yli sata lisäyksikköä, joista kaukaisimmat tulivat Kokkolasta.

Menneen talven poikkeusolosuhteisiin pystyttiin vastaamaan kaupungin näkökulmasta riittävän hyvin ja siten merkittävään lisäresurssien hankintaan ei katsota tällä hetkellä olevan tarvetta.

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala on parhaillaan laatimassa lumenkäsittelyn periaatteita, jotka tuodaan syksyllä poliittiseen päätöksentekoon. Periaatteet selkeyttävät lumilogistiikkaa ja luovat edellytykset liikennealueiden lumenpoiston onnistumiseksi.

Jalkakäytävien ja bussipysäkkien lumenpoistovelvollisuuksien selkeys kiinteistönomistajien ja Helsingin kaupungin välillä

Kadunhoitotehtävien vastuiden jakautuminen on määritetty laissa kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta (jäljempänä kunnossapitolaki). Lain perusteella kunta voi päätöksellään ottaa kokonaan tai osittain huolehtiakseen tontinomistajalle kuuluvista kunnossapitotehtävistä.

Helsingin kaupunginhallitus päätti vuonna 2012, että niin sanottuun katujen kokonaisvastuulliseen ylläpitoon (kokonaisvastuuhoito), jossa suurin osa kiinteistöille kunnossapitolain mukaan kuuluvista katujen puhtaanapito- ja talvikunnossapitovelvollisuuksista on siirretty kaupungin vastuulle, pyritään siirtymään vaiheittain myös kantakaupungissa. Järjestelyllä pyritään varmistamaan yhtenäinen ylläpidon palvelutaso, tehostamaan toimintaa ja selkeyttämään toimijoiden vastuita. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin, että kokonaisvastuuhoidon vaikutukset selvitetään.

Ylläpitovastuiden mukaisten menettelyjen arviointi alueittain asukkaat ja toimijat osallistaen otetaan huomioon Helsingin uusissa lumenkäsitelyyn periaatteissa ja toimenpideohjelmassa, joita valmistellaan parhaillaan kaupunkiympäristön toimialalla. Toimenpiteet sisältävät muun muassa seuraavia tehtäviä:

- Katajanokan kokeilu, jossa kaupunki ottaa huolehtiakseen kaupunginosan lumenkuljetuksesta ja jalkakäytävien kevätpesusta. Selvitys menettelyn soveltuvuudesta kantakaupunkiin tehdään tämän kokeilun jälkeen.
- Kaupungin omistamien ja hallinnoimien kiinteistöjen hoidon palvelusopimusten päivitys.

Kaupunkilaisten reaaliaikainen tiedottaminen lumenaurauksesta ja liikennemerkkien näkyvyys

Tilannekuvan muodostaminen liikennealueiden lumenpoiston etenemisestä edellyttää sopimusasiakirjoihin muutoksia, joissa urakoitsijoita veloitetaan tuottamaan konekaluston sijainti- ja työlajitietoa.

Tilaaajalla tulee olla sovellus, joka hakee avointen rajapintojen kautta jokaiselta urakoitsijalta tiedot lumenpoistotyön tilanteesta, josta muodostetaan kaupunkilaisille avoin tilannekuva esimerkiksi asuinalueen ajoratojen ja jalkakäytävien lumenpoiston toteutumisesta.

Yleisten alueiden ylläpidon sopimukset Staran kanssa ovat kolmivuotisia ja yksityisten urakoitsijoiden kanssa viisivuotisia. Staran kanssa on sovittu työkoneiden tiedonjakamisen kehittämistä, mutta muissa sopimuksissa kesken sopimuskauden tehtävät muutokset vaativat molempien osapuolten hyväksynnän. Yksittäisten koneiden sijaintia ilmaisevan tiedon jakamisesta sopiminen on vaikeaa, koska tiedon avulla urakoitsijat voivat laskea kilpailevan urakoitsijan kalustomitoituksen.

Kaupunkiympäristön toimialan tavoitteena on tämän vuoden aikana kilpailuttaa urakanhallintajärjestelmän sovelluskehitys. Järjestelmän tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi jakaa liikennealueiden tilannekuvaa

liikennöitävyyden, käytettävyyden ja turvallisuuden palauttamisesta lumisateen jälkeen.

Lumenkäsittelyyn liittyvä viestinnän kokonaisuus otetaan huomioon Helsingin uusissa lumenkäsittelyn periaatteissa ja toimenpideohjelmassa, joita valmistellaan parhaillaan kaupunkiympäristön toimialalla. Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittäminen pitää sisällään muun muassa

- talvikauden viestinnän vastuiden, roolien ja toimintamallien määrittämisen
- viestinnän kanavien ja asiakirjojen valmistelun
- talvikunnossapitoon liittyvien osallistamismallien kehittämisen
- talvikunnossapidon menetelmätiedon ja vaikuttavuuden esittämisen
- vuorovaikutuksen kehittämisen kiinteistöjen kanssa.

Liikennemerkkien näkyvyyden hyvänä pitäminen talviaikaan on haasteellista. Merkkien näkyvyyttä heikentävät talven pimeys ja lumipyryt, jotka pahimmillaan estävät liikennemerkkin näkymisen. Samoin tiemerkinnät jäävät usein lumipolanteen peittäviksi.

Tulevan talven uutuuksena autoilijoille tarjotaan Siirtosoitto-palvelua, jolla voi saada puhelimitse tiedon ajoneuvon siirtotarpeesta ennen kadun reuna-alueen lumenpoistoa.

Koulujen, päiväkotien ja hoitolaitosten saavutettavuuden priorisoiminen

Katujen ylläpitoluokitus päätetään nykyisellään seuraavin kriteerein; kadun liikenteellinen merkitys, liikenteen määrä, eri liikennemuotojen tarpeet, jalankulun ja polkupyöräilyn edistäminen sekä liikenneturvallisuus ja liikenteen esteettömyys. Helsingin kaupunki tunnistaa eri toimijoiden tarpeet ja pyrkiiin jatkuvasti sovittamaan ylläpitotoimet nykyisten resurssien puitteissa kokonaisuus huomioon ottaen.

Ylläpitoluokituksia ja priorisointia käsitellään Helsingin uusissa lumenkäsittelyn periaatteissa ja toimenpideohjelmassa, joita valmistellaan parhaillaan kaupunkiympäristön toimialalla. Valmistelun yhteydessä tullaan määrittelemään muun muassa alueellinen lumen käsittely (esimerkiksi kaupunginosittain), eri toimintojen ja toimijoiden tarpeet sekä ylläpitoluokitusten vaatimukset ja toimenpideajat palveluiden ja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta.

Palvelumuotoilun avulla on vielä saavutettavissa parannusta. Kannelmäen alueelle on tehty ensimmäinen palvelumuotoilu, jossa käytiin tarkoin läpi julkisten rakennusten aukiolot, joiden perusteella tarkennettiin jalankulun talvihoitosuunnitelmaa. Lisäksi vuosina 2015–2016 tehtiin lähes koko kaupungin kattava jalankulkuverkostotarkastelu, jossa jalankulkuväylien ylläpitoluokitusta järkevöitettiin väylien käytön perus-

teella. Väylien priorisointiin vaikuttivat muun muassa alueittaiset asukastiheydet sekä palveluiden, kuten joukkoliikennepysäkkien- ja asemien, terveydenhuoltopalveluiden ja koulujen, tiheydet.

Tukholman mallin mukaisen toiminnan käyttöön ottaminen liikennealueiden lumenpoistamisessa

Tukholman mallilla tarkoitettaneen kantakaupungin tonttikatujen lumenpoistoa yöaikaan. Menetelmässä kadulta ohjataan kaikki ajoneuvot väistötiloihin yhden yön ajaksi, jona katu suljetaan kokonaan yleiseltä liikenteeltä. Autoilijoille on ennakolta osoitettu kohtuulliselta etäisyydeltä yöaikainen väistötila, jota he saavat käyttää ilmaiseksi. Helsingissä on tutkittu menettelyä, mutta väistötilan löytäminen on osoittautunut vaikeaksi.

Helsingin menettelyt poikkeusolosuhteissa

Helsingissä toimivaksi ratkaisuksi kadun tyhjentämiseksi lumesta on todettu siirtokehotusten käyttäminen. Kadun varteen jäävien ajoneuvojen määrää voidaan vielä edelleen vähentää käyttöön otettavalla SiirtoSoitto-palvelulla. Lumenpoisto on sitä nopeampaa, mitä vähemmän ajoneuvoja jää siirrettäväksi.

Tammi–helmikuun aikana Helsingin kantakaupungin alueella avattiin pysäköintiin soveltuvia lisäalueita aukioilla, toreilla sekä puistojen hiekkakentillä. Pysäköinnin väistötilat osoittautuivat erittäin tarpeellisiksi, ja tilojen käyttöasteet olivat suuria. Menettely auttoi katujen lumenpoistossa.

Talven ajaksi kadun varteen varastoituja ajoneuvoja varten perustettua autohotellipalvelua on jatkettu Tattarisuolla, mutta se ei ole saavuttanut kovin suurta suosiota. (Tieliikennelain 28 §:n mukaan sellaista ajoneuvoa, jota tosiasiallisesti ei käytetä, ei saa jättää, säilyttää taikka varastoida yleiselle liikenteelle luovutetulle tiealueelle.)

Asuinalueiden tonttikaduilla pysäköintijärjestelyjä tullaan muuttamaan uusien periaatteiden mukaisesti alueittain edeten. Järjestelyjen myötä tonttikatujen jalkakäytävien lumenpoisto helpottuu suuresti.

Lumen mereen kaadon lopettaminen

Lumilogistiikan tavoitteena on, että lumet tullaan jatkossa käsittelemään siinä kaupunginosassa, johon ne ovat sataneet. Kantakaupungin alueelle on suunniteltu lumensiirron tarvitsemia kasaupaikkoja, jotka tulee ottaa huomioon investointikohteita suunniteltaessa.

Lumen hävittäminen kantakaupungin alueella tulee perustumaan tekniseen ratkaisuun. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että siirtymäkauden

jälkeen lumen mereen kaadosta pystytään luopumaan. Ennen lumen mereen kaadosta luopumista joudutaan tarkastelemaan erilaisia teknisiä lumen hävittämiskäytöksiä, niiden energiatarvetta ja lumenkuljetuksen vaatimaa konekaluston määrää. Samalla seurataan Osloon ja Tukholman kaupunkien kehitystyötä sekä Pietarin lumensulatusasemien toimivuutta.

Kaupunkiympäristön toimiala tekee selvityksen lumensulatusaseman maankäytön edellytyksistä kantakaupungin alueella. Selvityksessä tarkastellaan lumensulatusaseman ympäristövaikutuksia sekä teknisten ratkaisujen soveltuvuutta, kuten sulattamiseen tarvittavan lämmön saantia ja haitta-aineiden puhdistamista sulamisvesistä sekä vesien mereen johtamista. Työssä optimoidaan lumenkuljetusmatkat, sulatusasemien määrä, pienempien sulatusyksiköiden tarve sekä kantakaupungin lumen lähisiirron tarvitsemat tilat sekä riittävän lumen varastointi- ja hävittämiskapasiteetin mitoitus.

Tämän kokonaistarkastelun perusteella kaupunkiympäristön toimiala tulee esittämään ratkaisua lumen mereen kaadon lopettamiseksi.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Pekka Isoniemi, yksikön päällikkö, puhelin: 310 38414
pekka.isoniemi(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite - Silja Borgarsdottir Sandelin

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloite

Valtuutettu Silja Borgarsdottir Sandelin ja 4 muuta valtuutettua ovat tehneet 13.2.2019 valtuustoaloitteen seuraavilla kohdilla:

- Helsingillä tulee olla riittävästi materiaalia ja kapasiteettia tehokkaaseen lumenauraukseen, tarvitaan useita uusia sopimuksia yksityis-

- ten toimijoiden kanssa, jotka tarvittaessa kompensoivat lumenpoistotyön puutteita
- Kadunhoitotehtävien velvollisuudet jalkakäytävien ja bussipysäkkien osalta tulee olla selkeät kiinteistön omistajien ja Helsingin kaupungin välillä
 - Reaaliaikainen tiedottaminen lumenaurauksesta tulee olla kaupunkilaisten nähtävillä ja liikennemerkkit näkyviä
 - Helsinki priorisoi saavutettavuutta kouluihin, päiväkoteihin ja hoitolaitoksiin
 - Helsinki ottaa käyttöön Tukholman mallin mukaisen toiminnan katujen lumenpoistamisessa
 - Helsinki lopettaa lumenkaadon mereen.

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt valtuustoaloitteesta kaupunkiympäristölautakunnan lausunnon kaupunginhallitukselle 28.8.2019 mennessä.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Pekka Isoniemi, yksikön päällikkö, puhelin: 310 38414
pekka.isoniemi(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite - Silja Borgarsdottir Sandelin

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano